

הגשמת הציונות מחייבת הפרדת הדת מהמדינה

היא תוכל להוות מסגרת לאומית ו/או לאומית דתית פלורליסטית ולצורך העניין כאן, אין זה חשוב.

חוק השבות והלוח העברי כלוח השנה נקבעו על ידי המדינה. אולם הניסיונות החוזרים ונשנים לכמת עלינו אוני מסוים של שבת הם פסולים, עוד – חלילה לנו לקבוע כי "מיהו יהודי" ייקבע על ידי הממסד הדתי בארץ. האם אין זה מצב מביך ליהדות כולה, שעל מנת לעמוד נגד הלחץ הפוליטי של הממסד הדתי, המנסה לכפות "גיוור כהלכה", צריך לגייס קולות של חברי כנסת בני המיעוטים?

* מיוון דעות מצומצם

ב"קבוץ" מיום 27.11.91 כתב רן הלוי: "צאנו לבקש תגובות משני צידי המחלוקת. (בעניין דת ומדינה) להפנתנו מצאנו דעה אחידה. התפרדה מזיקה ודרוש פתרון אחר".

לצערי, מיוון הדעות שנבחרו עליידי הלוי היה מצומצם מאוד. אני מכבד מאוד את חברי הקיבוץ הדתי, אך דעותיהם בעניין זה משקפות את רקעם. (אמיטוב: אני סבור שיש לחתור לכך שתהיה התנהגות משותפת לכולנו כיהודים במהלכים העיקריים בחיי האדם...) כאן בדיוק העניין – "התנהגות משותפת" מעצם טבעה בולמת התחדשות.

מאידך גיסא, אלי בן-גל טוען כי "מה שצריך לעשות הוא לאפשר ריבוי זרמים דתיים במדינה" ו"לשבור את הזיהוי שהשתרש... בין היהדות לדת בדמותה האורתודוקסית... להפריד את הדת מן היהדות ולא מן המדינה".

לדעתי, אין כל אפשרות להפריד בין הדת והיהדות – אפשר רק למנוע השתלטות הממסד הדתי על אופיה של הדת, על ידי כך שנפסיק לתת לו סמכויות בלעדיות בחוקי המדינה. ברם, כוונתי של בן-גל רצויה אף אם הדרך המוצעת שגויה. אין כל דרך פוליטית להבטיח שינוי ביססטיק קו", גורם המכביד מאוד על התחדשות וחמישית של דפוסיים יהודיים בעלי משמעות לבני הדור הזה. אם יש לאלי בן גל תוכנית מעולה אחרת זולת ההפרדה בין דת ומדינה – שיציע אותה. כל עוד אין ניטרול הממסד הדתי על ידי החוק – הכפייה הדתית והבעלדיות של האורתודוקסיה תישמש. המדינה מנועה על ידי הסדרים פוליטיים מלחיות השראה רלוונטית לחיים יהודיים למרבית אזרחיה היהודיים וליהדות העולם.

* המסר לציורי התק"ם

לתנועה הקיבוצית יש עניין מיוחד באופי התרבותי של מדינת ישראל. כבר שנים אנו מדברים על עצמו כמטעניה לחידושים תרבותיים בעם. אין הדבר הזה תלוי בשלטון מפלגת העבודה – וודאי ששלטון העבודה בברית עם הממסד הדתי, כולל הממסד הדתי הלא ציוני, אינו מקל עלינו להרים את הכפפה שגורקה עליידי ברל כללנסון לפני כמעט 60 שנה.

אני ממליץ לציירים שלנו לוועידת העבודה להמשיך ולתמוך במהלך של הפרדה בין דת ומדינה. לא כדאי למכור את האפשרות לבסורה תרבותית בעבור נזיד ממוקפק של עדשים פוליטיים. לא כדאי להוסיף לטעם המר שכבר קיים אצל רבים מחברי התק"ם בעקבות חיזורי העבודה אחרי יסודות פוליטיים כה מנוגדים למהות דרכנו.

החזון הציוני המלא אינו מסתפק רק בקיבוץ גלויות עם עם ישראל היושב בארצו ככל העמים. המדינה היא רק המסגרת, שמתפקדה לאפשר קיום של כבוד בתוך משפחת העמים, בגבולות בטוחים ומוכרים. זאת תשתית הכרחית להגשמת הרעיון הציוני. אולם בחזון ציוני שלם יותר, נתפסת המדינה כתנאי מוקדם להבטחת המשך קיום יוצר של עם ישראל באשר הוא. בעידן החדש של מדינות לאומיות, על הבית הלאומי להשפיע על חינוכות חיי העם ותרבותו. החלק המשלים לחזון המדיני הוא איגוד חזן תרבותי. כבר ב-1934, בהסמיזו את חיים נחמן ביאליק, אמר ברל כנצלסון:

"עכשיו אנו עומדים בארץ בתקופה של בנייה ראשונית. אין אנו עוסקים אלא בצבירת זיכרון וסידור והקמת שלדי בניין. אין ליבנו נתון עוד לריחוש הבית, לסיפורו הפנימי... עוד אין לנו פנאי לחיים רוחניים עמוקים... סכנת חיי ערביזם אורבת לנו בכל מינה... אבל עוד נצפט לנו ימים. וכמו שאנו מתחבטים עכשיו בשאלות העבודה העברית – שאלת השאלות של קיומנו בארץ – ככה נתחבט בימים הבאים בשאלות נורלנו התרבותי...". קיום יוצר של העם בארצו – משמע למלא את הבית הלאומי תוכן. פירושו בימנו – התחדשות מתמדת ממכלול המורשת שלנו ולא רק המורשת הרבנית-הלכתית) וכן שאיבה ממקורות כללי-אנושיים. הלא בכך ראתה התנועה החלוצית את האתגר שלה מאז היווסדה.

אני מבין את טענת המאמינים בכך, כי חידוש התרבות שלנו חייב להישאר בתוך ד' אמות ההלכה כדי שהיא מתרשת עליידי תהליך פסיקה רבנית בת אלפיים. אולם לאלה המאמינים כי ההלכה היא יציר של הגלות ו/או התפתחות של עם ישראל בתנאים של חוסר עצמאות במשך אלפיים שנה – אין זו תשובה קבילה. יש לכבד את זכותם של אלה המבקשים לחיות על פי ההלכה, אך יש לדחות מכל וכל את הניסיון לכפות את ההלכה על ידי חוקי המדינה. בפועל, זה עלול לחנוק התפתחויות והתנסויות בחידוש תרבותו של עם ישראל.

* הטענה של "מילון בעם" – אחיות עניינים

טענת הממסד הדתי כי ברצונו למנוע "פילוג בעם" היא אחיות עניינים. מחקר מקיף ועדכני של מועצת הפדרציות היהודיות בארה"ב, שיצא לאור זה עתה, מראה כי רק 6% מיהדות ארה"ב רואה את עצמה כאורתודוקסית. הרוב העצום של יהדות בריה"מ ואמריקה הלאטינית הוא בעל אופי חילוני. עם ישראל גם בארץ וגם בחו"ל הצביע ברבליים מבחינת קיום תרי"ג מצוות.

מבחינת התנהגותו הדתית, עם ישראל הוא היום פלורליסטי ושומרי ההלכה על מי האורתודוקסיה הם מיעוט קטן בתוכו. לטוב או לרע – אין היום הסכמה על מה זו יהדות או מי הוא יהודי. בן אלה המקיימים את הלוח העברי ואירועים מרכזיים בחיי הפרט, אין התנהגות משותפת. אדרבא, אם נוכל להשיג התייחסות מרצון בצורה פלורליסטית לאירועים בחיי הפרט, לחגים ולמועדים, יהיה בכך הישג חיוני. אך מי שמנסה לכפות את ההלכה – הוא הממלא את העם בפועל. הוא גם נוסף לניכור בין העם בתמונתו ובין העם בארצו.

הפרדת הדת מן המדינה אינה אומרת שהמדינה מנועה מלתמוך במסודות דת יהודיים, נוצריים, מוסלמים ודרוזים. אולם אין זה תפקיד המדינה לתת גושפנקה לפירוש מסוים של היהדות.

המדינה גם אינה נותנת לניטימציה מיוחדת לזרם זה או אחר בנצרות או באיסלם. לכל היוזר

מיכאל ליבני, לוטן

מנכ"ל המחלק לחינוך ולתרבות יהודיים

בגולה (התמודדות הציונית העולמית)